

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Dinara Khannanova

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Obor: Mezinárodní obchod

Zvláštní ekonomické zóny v Rusku:
vznik a perspektivy vývoje

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Josef Bič

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zvláštní ekonomické zóny v Rusku: vznik a perspektivy vývoje“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 14.12.2007

Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce Ing. Josefu Bičovi za jeho ochotný a vstříčný přístup při konzultacích této práce.

Obsah

<i>Seznam zkratek</i>	6
<i>Úvod</i>	7
1 Zvláštní ekonomické zóny	9
1.1 Pojem «zvláštní ekonomická zóna»	9
1.2 Typologie zvláštních ekonomických zón	10
1.3 Charakteristika zvláštních ekonomických zón ve Světě.....	15
2 Vznik a činnost zvláštní ekonomické zóny	19
2.1 Organizační stadia rozvoje.....	19
2.2 Společné náležitosti zón	20
3 Ekonomické zóny v SSSR	23
3.1 První etapa vývoje (konec 80. let -1990).....	23
3.2 Druhá etapa vývoje (1990-1991)	23
3.3 Třetí etapa vývoje (1992-1994).....	24
3.4 Čtvrtá etapa vývoje (1994-1995).....	25
4 Zřizování Zvláštních ekonomických zón v Ruské Federaci	27
4.1 Charakteristika průmyslově-výrobních zón Ruska.....	30
4.2 Charakteristika technicko-aplikačních zón Ruska.....	33
4.3 Turisticko-rekreační zóny Ruska	38
<i>Závěr</i>	41
<i>Seznam použité literatury a zdrojů</i>	43

Seznam zkratek

DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MERCOSUR	Společný trh Jihu
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
RF	Ruská Federace
SEZ	Zvláštní ekonomická zóna (Special Economic Zone)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
VEZ	Volná ekonomická zóna

Úvod

Ruská ekonomika vykazuje v posledních letech stabilně pozitivní vývoj. HDP se zvyšuje každoročně o 6 – 7 %, dříve vysoké míry inflace se daří postupně snižovat, klesá nezaměstnanost. Za hlavní příčiny ekonomické expanze Ruska je možné považovat rostoucí ceny paliv a surovin na světových trzích, které tvoří téměř tři čtvrtiny ruského exportu.

Důležitým úkolem zůstává diverzifikace ekonomiky a restrukturalizace průmyslové výroby. Výrobní technologie ve všech průmyslových odvětvích i v zemědělství jsou neefektivní, a domácí investice do jejich modernizace zdaleka nestačí. Potřeba přilákat zahraniční investice a know-how do průmyslových odvětví pro budoucí konkurenceschopnost ruské ekonomiky na světových trzích jeví jako nezbytné. To si uvědomuje i ruská vláda, která se v poslední době snaží o podporu inovační a investiční činnosti v zemi. Příkladem může být zřizování zvláštních ekonomických zón (Special economic zones, dále jen „SEZ“) na území RF, federálním zákonem od 22. července r.2005.

V podmínkách globalizace světové ekonomiky se pro země stávají více důležité problémy spojené se zabezpečením otevřenosti národních ekonomik a jejich integrace do světového hospodářství. Jedním z efektivních nástrojů způsobujících inkorporaci národních ekonomik do světového hospodářství, osvěžení vnější ekonomické činnosti, jsou zvláštní ekonomické zóny (SEZ). Tyto zóny dovolují státním ekonomikám realizovat především regionální výhody ve zrychlení ekonomického růstu, sociálně-ekonomickém vývoji teritoria. Zřizování SEZ multiplikačně ovlivňuje rozvoj národní ekonomiky: růstem exportu a zahraničního obchodu, zvýšením zaměstnanosti a rozpočtových příjmů. Jak ukazuje celosvětová praxe, SEZ mají velký potenciál pro úspěšná řešení mnoha mikroekonomických, makroekonomických a sociálních problémů, které má před sebou každá země.

Ve své práci se pokusím rozebrat proces vzniku SEZ v Rusku v současné době, definovat cíle a úkoly, kterých chce ruská vláda dosáhnout pomocí zřizování SEZ.

Zkoumání světové praxe budování SEZ má velký význam pro formování efektivního komplexu SEZ v Rusku, a proto se věnuji i analýze zvláštních ekonomických zón ve světě, jejich charakteristice, základním rysům a odlišnostem.

V další části své práci se pokusím prozkoumat podmínky formování a fungování SEZ, definovat základní etapy jejich zřizování(organizační stadia rozvoje).

Vzhledem k tomu, že pokus o budování ekonomických zón v 80.-90. letech v SSSR nedosáhl požadovaných ekonomických výsledků, pokládám za nezbytné věnovat kapitulu rozboru fungování a odhalení příčin nepříznivého vývoje zón v SSSR.

V poslední části práce se zaměřím na popis nově zavedených SEZ v Rusku a pokusím se charakterizovat cíly a úkoly každé zóny.

1 Zvláštní ekonomické zóny

Vytvoření a rozvoj SEZ je jednou z nejznačnějších institucionálních inovací, ke kterým došlo ve Světové ekonomice ve druhé polovině XX.století. V současné době SEZ získaly globální charakter a stávají se součástí národních ekonomik jak v rozvinutých, tak i v rozvojových státech.. Podle údajů Světové Asociace zón exportní výroby se přes SEZ uskutečňuje více než 30 % světového obratu zboží. V současné době je ve světě kolem 3,5 tis. SEZ, které mají více než 25 druhů činnosti. Jde o 400 zón volného obchodu, kolem 1,5 tis. podnikatelských zón, 450 technicko-aplikačních parků, kolem 300 průmyslově-výrobních zón a 700 servisních zón (offshore centra, turisticko-rekreační zóny, volné bankovní zóny atd.). Celkový objem exportu jenom z průmyslově-výrobních zón vzrostl s 17 mld.USD v roce 1990 na 53 mld.USD v roce 2006. Celkový počet zaměstnanců v exportně-výrobních zónách vzrostl s dvou mln. Na čtyři mln. lidí za stejnou periodu.¹

1.1 Pojem «zvláštní ekonomická zóna»

Pojem “Special economic Zones“ je obecný. V současné době existuje alespoň 30 různých definicí SEZ. Všechny zóny odrážejí bezcelní nebo zvýhodněný režim exportu a importu výrobků v zóně, její určitou izolovanost v hospodářských, obchodních, devizově-finančních vztazích od ostatního teritoria země, a taky těsný kontakt se světovými trhy.

V souladu s Mezinárodní konvencí o zjednodušení a harmonizaci celních procedur (Kioto, r.1973), pod SEZ nebo ("zónou-franko") se rozumí část území státu, kde se výrobky považují za předměty, které jsou vně národních celních hranic (princip celní exterritority) a proto mají zvláštní režim celní kontroly a zdanění. Z této definice je vidět, že volnost části území státu není absolutní, ale relativní. Volnost tohoto teritoria spočívá v tom, že importní výrobky se osvobozují od celních poplatků a importních daní, které se v souladu s národní celní legislativou uplatňují ve vztahu k importovaným

¹ZIMENKOV R.I.:Svobodnyje ekonomičeskije zony, Juniti, 2005, str.23-24, ISBN: 5-238-00930-5

výrobním na ostatním území státu. A proto místní zákony neosvobozují podnikatele od dodržení příslušného právního řádu, ale jenom ho ulehčují.²

“Velký Ekonomický slovník“ definuje SEZ jako územně a administrativně vymezený celek, ve kterém stát vytváří zvláštní systém preferencí (celních, daňových, nájemních, vízových) pro cizí a národní podnikatelé, které jsou zaměřené na rozvoj průmyslu a přilákání zahraničních investic.

1.2 Typologie zvláštních ekonomických zón

Z hlediska vazeb na domácí ekonomiku a systému cel lze SEZ rozdělit na dvě skupiny – otevřené (např. turisticko-rekreační nebo offshore centra) a enklavní (např. volné sklady). V porovnání s enklavním typem nejsou otevřené volné hospodářské zóny natolik striktně vymezeny oproti domácího hospodářství a vykonávají specifický (byť ne zcela uzavřený) celní dozor³

SEZ lze taky klasifikovat podle hospodářských odvětví ve kterých SEZ působí: palivo-energetický průmysl, strojírenství, bankovní-finanční služby, vědecko-výzkumná činnost, cestovní ruch a rekreace.

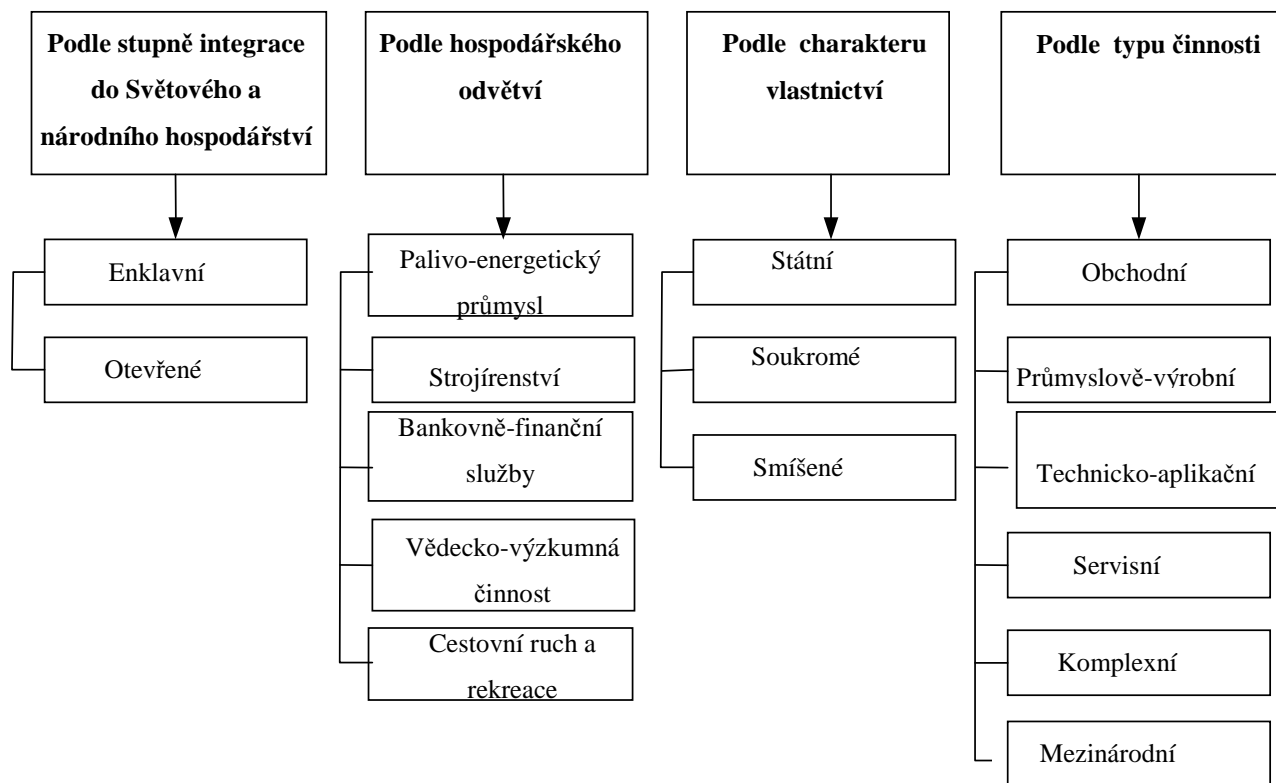
S SEZ rozlišuje se i podle charakteru vlastnictví: mohou být státními, soukromými a smíšenými.⁴

² KRASNOLUCKAJA N.T.: Osobaja ekonomičeskaja zona, Blagosvet-V, 2004, str. 15, ISBN: 5-85873-133-3

³ MENG Guangwen: The Theory and Practice of Free Economic Zones: A Case Study of Tianjin, People's Republic of China (on-line), Ph.D. dissertation, Ruprecht-Karls University of Heidelberg, Germany, 2003, str.218, dostupné na: deposit.ddb.de/cgi-bin/dokserv?idn=966590376&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=966590376.pdf

⁴ PAVLOV P.V.: Osobyje ekonomičeskie zony kak institucionalnyje instrumenty vlučenija Rossii v globaliziruešesja mirovoje chozjajstvo, dissertacija na soiskanije učenoj stepeni doktora ekonomčeskich nauk, Rostov-na-Donu, 2006, str.5-43

Obrázek 1. Klasifikace SEZ podle různých kritérií

Zdroj: Pavlův P.V.(2006)

Ve světě existuje značné množství různých typu SEZ. K nejčastějším patří⁵

Obchodní zóny

Jejich typickým představitelem jsou zóny vznikající ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“) od 30. let 20. století. Původně byly zakládány ve městech s velkými přístavy, avšak v 60. a 70. letech se rozšířily i do vnitrozemí. Status zóně přiděluje vláda daného státu, která se též může zúčastnit výběru budoucích uživatelů zóny. Přednost je

⁵ MATOUSKOVÁ, Zdenka a kol.: Úvod do prostorové ekonomiky, 1. vydání, Praha, Vysoká škola ekonomická, 1992, str.54-59 , ISBN 80-7079-506-9

dávána těm, u kterých se předpokládá, že jejich činnost bude mít pozitivní dopad na okolí a kteří budou přispívat na fixní náklady zóny.

Hlavním cílem zakládání těchto zón je povzbuzení zahraničních investorů k investicím v USA a přesun aktivit vykonávaných americkým kapitálem v zahraničí zpět do USA.

Podniky působící v rámci zón jsou dočasně či trvale osvobozeny od celních poplatků, což zvyšuje jejich konkurenceschopnost. Činnosti v rámci zóny jsou značně omezeny a přesně specifikovány, přičemž je dovoleno

- skladovat dovážené zboží po neomezeně dlouhou dobu
- řezat, balit, čistit či prodávat dovážené zboží na vnitřní trh
- vyvážet zboží do zahraničí

Průmyslově-výrobní zóny

První průmyslově-výrobní zóna byla založena roku 1958 v irském Shannonu. Cílem jejího založení byla podpora výroby určené pro vývoz. Následný úspěch této zóny vzbudil ohlas v rozvojových zemích, kde se předpokládalo, že obdobné zóny povzbudí hospodářský rozvoj prostřednictvím:

- nově vytvořených pracovních míst
- přílivu devizových prostředků
- zvýšení kvalifikace pracovních sil
- využití národního bohatství

Výhody poskytované subjektům, které působí v rámci průmyslově-výrobních zón, mohou být následujícího charakteru:

- fiskální zvýhodnění (např. osvobození od celních poplatků, různých daní či poplatků)
- finanční podněty (např. zvýhodněné půjčky či nájemní sazby)
- území zóny může být vybaveno infrastrukturou, která má vyšší standard než je běžné v dané zemi

Ukazuje se, že zóny, které se těší větší autonomii řízení, jsou úspěšnější v porovnání s těmi, které mají menší pravomoci. V zónách s většími pravomocemi totiž zájemci často stačí jednat jen s jedním kompetentním úřadem, zatímco v zónách s menšími pravomocemi je často nutné kontaktovat více rozličných úřadů.

Podnikové (Servisní) zóny

Podnikové zóny byly zakládány od 80. let 20. století ve Velké Británii, Francii, atd. Jejich cílem bylo oživit hospodářský rozvoj v oblastech, které se dostaly do potíží. Na

rozdíl od výše zmíněných typů zón využívají výhod všechny podniky v zóně, které přispívají k hospodářskému rozvoji bez ohledu na to, zda je jejich produkce určena pro národní či zahraniční trh. Mezi výhody, které mohou být těmto podnikům poskytnuty patří částečné či úplné osvobození od různých daní či poplatků a zjednodušení různých byrokratických povinností. K servisním zónám patří finanční centra, zóny bankovních a pojišťovnických služeb, offshore zóny.

Technicko-aplikační (Vědeckotechnické) parky

K rozšíření vědeckotechnických parků dochází zejména od 80. let 20. století v Evropě, USA, Japonsku, Číně, atd. Tyto zóny jsou zakládány za účelem podpory výzkumu nových technologií a hospodářského růstu stagnujících regionů. Podpora je směřována zejména univerzitám a podnikům přicházejícím do těchto oblastí. Ty mohou těžit z různých daňových úlev, subvencí, výhodných půjček či podmíněné možnosti přístupu k informacím z výzkumných pracovišť.

Podrobnější charakteristika rozdělení SEZ podle funkce je uvedena v následující tabulce 1.

Tabulka 1. Klasifikace SEZ podle funkce

Obchodní zóny	Průmyslově-výrobní (exportně-výrobní) zóny	Technicko-aplikační (vědecko-technické) parky	Servisní (offshore) centra
Zóny volného obchodu	Exportně-výrobní	Technologické zóny	Volné bankovní zóny
Zóny zahraničního obchodu		Výrobní parky	
Pohraniční obchodní zóny	Importozáměňující	Technoparky	Volné pojišťovací zóny
Zóny bezcelního obchodu		Technopyly	Turisticko-rekreační
Volné celní zóny a volné sklady	Exportně-importní zóny	Inovační centra a jiné typy zón	Offshore centra
Komplexní SEZ		Mezinárodní SEZ	
Zóna Volného podnikání (Západní Evropa,Kanada)		Zóna volného obchodu (NAFTA)	
Zvláštní ekonomická oblast a pobřežní město (Čína)		Celní unie	
Zóna zpracování informací (Jamajka)		Vnitřní trh (MERCOSUR, Andské společenství národů)	
Zvláštní Ekonomická Zóna (Rusko)		Politická a hospodářská unie (Evropská Unie)	

Zdroj: Pavlov P.V.(2006)

Obchodní a skladové zóny, mezi něž patří zóny zahraničního obchodu, volné celní a bezcelní zóny, volné sklady, vystupují převážně jako infrastrukturní celky, speciální centra mezinárodního obchodu a komunikací, podílejí se na vytváření mezinárodních logistických systémů. Na procesu přeshraničního pohybu kapitálů se nejaktivněji podílejí servisní a offshore centra. Uvedení ekonomiky konkrétních zemí a regionů do celosvětového systému na základě inovačních technologií napomáhají exportní výrobní zóny a technické zaváděcí zóny. S rozvojem ekonomiky států byly kromě dříve existujících druhů SEZ v nich zakládány SEZ vyššího stupně a rovněž docházelo k postupnému šíření jejich potenciálů do jiných sfér činnosti, které vedlo ke sloučení funkcí, které byly dříve vlastní několika druhům SEZ, v jedné zóně⁶.

1.3 Charakteristika zvláštních ekonomických zón ve Světě⁷.

V **západní Evropě** existuje kolem 130 zvláštních ekonomických zón, které mají řadu charakteristik, jimiž se liší od zón jiných regionů. Všechny SEZ fungují zpravidla ve velkých městech na rušných dopravních cestách spojujících země Evropy, Blízkého a Středního Východu a Afriky. Zóny mají výhodnou geografickou polohu, rozvinutou infrastrukturu, stabilní legislativní základnu a efektivní strukturu administrativní správy, což umožňuje, aby zvláštní zóny spolu s dalšími mechanismy stimulování hospodářské činnosti dosahovaly významných výsledků. Jedna z nejefektivněji působících zón „Shannon“ (Irsko) zvýšila za 15 let své činnosti počet pracovních míst z 300 na téměř 25 tisíc míst. V současné době dosahuje její export produkce téměř 165 mld. USD ročně.

V rozvoji zvláštních ekonomických zón západní Evropy je zřejmá tendence přechodu z obchodních zón na specializované zóny, zejména na technologické parky, které se začaly nejvíce rozvíjet ve druhé polovině XX. století. Například v Nizozemsku existovalo už na konci 90. let 45 technologických parků a v SRN jich bylo 50, přičemž je plánován vznik dalších 100 v každé z těchto zemí. V Anglii existuje více než 25 technologických parků, díky čemuž je vytvořeno celkem 18,4 tis. pracovních míst.

⁶ Pavlov P.V.(2006)

⁷GORBUNOVA J.N.: Osobyje ekonomičeskie zony (mirovoj opyt i rossijskaja praktika), dissertacija na soiskanie učenoj stepeni kandidata ekonomičeskich nauk, Chabarovsk, 2005, str.8-18

Ve **východoevropských zemích** se staly silným stimulem pro rozvoj zvláštních ekonomických zón tržní reformy na konci 80. let a počátku 90. let. Nejrozšířenější jsou zóny ve formě svobodných celních území obchodního (skladového) a průmyslového typu (Maďarsko, Polsko, Bulharsko aj.). Přičemž podstatnou roli v jejich zakládání a fungování hraje stát. Mnohé zóny východní Evropy vykazují vysokou efektivnost. Například podniky nacházející se na svobodných celních územích Maďarska navyšují od konce 90. let objem výroby asi o 50 % ročně. V těchto zónách se vyrábí 25 % hrubé průmyslové produkce země. Jejich podíl na exportu přesáhl 40 % (téměř 70 % exportu průmyslového zboží), na importu – 30 %.

Průzkumem se dochází k závěru, že u hlavního rozsahu evropských modifikací zvláštních ekonomických zón je charakteristická vysoká úroveň rozvoje, jejich soustředění ve velkých průmyslových a obchodních centrech, orientace na vědecky náročnou výrobu.

Analýza zakládání SEZ na **severo-americkém** kontinentu ukazuje, že v prvních etapách byly zakládány převážně zóny svobodného obchodu (zóny zahraničního obchodu). Postupným vývojem sílí výrobní charakter jejich činnosti. Specifikem zakládání podnikatelských zón je to, že jsou vytvářeny všemi třemi úrovněmi orgánů, tj. orgány na federální, regionální a místní (municipální) úrovni, a že jsou regulovány jejich příslušnými zákony.

Na rozdíl od obchodních a podnikatelských zón, převážná část technologických parků nebo technicko-zaváděcích zón, které se nejaktivněji rozvíjely na přelomu století, nedostává žádná daňová nebo celní privilegia od státu, což je zvláštností amerických zón. Jsou jim však poskytovány úlevy na pronájem prostor, jsou zjednodušeny procedury registrace. Všechno toto přispívalo rychlému nárůstu ekonomických zón v USA, jejichž celkový počet dnes dosahuje až 300. Největší z nich je vědecko-technická zóna „Silicon Valley“, kde je soustředěno okolo 20 % světových objemů výroby počítačů a jiné výpočetní techniky.

Rozvoj a fungování zvláštních ekonomických zón v Severní Americe potvrzuje teorii o celkové tendenci jejich postupného vývoje. Zároveň se projevuje regionální specifikum pro účely fungování zón podmíněné především vysokou úrovní rozvoje ekonomiky zemí. Všeobecným cílem je zvýšit míru zaměstnanosti obyvatel, podpořit uvedení domácích výrobků na světový trh. Specifické cíle jsou podmíněny řešením otázek rozvoje exportu, organizace výroby nahrazující import, rozvoje jednotlivých

území. Podle toho, jak se rozvíjejí ekonomické vztahy, nabývají stále většího významu komplexní nebo specializované zóny.

Na **latinskoamerickém kontinentu** se v rozvoji zvláštních ekonomických zón rovněž zřetelně projevují všeobecné ekonomické i specifické příznaky fungování zón a zákonitá tendence postupné stupňovité složitosti charakteru jejich činnosti. Například zvláštní zóna Manaus (Brazílie) založená v roce 1957 fungovala prvních 10 let jako obchodní zóna, během posledních dvou desetiletí se změnila na exportní a výrobní zónu, a v současné době má komplexní charakter. Specifikum této zóny, stejně jako řady dalších zón, spočívá v tom, že její činnost nemá enklávní povahu a ve značné míře je integrována do národní ekonomiky, nacházejíce se v těsné součinnosti s vnitřním trhem země.

V latinskoamerických státech se poskytuje na rozvoj zvláštních ekonomických zón aktivnější státní podpora, než tomu je v Severní Americe. Daňové úlevy se často poskytují investorům ještě před založením a v průběhu založení průmyslových podniků, což následně přitahuje zahraniční kapitál. Průzkumem se dochází k závěru, že zóny amerického kontinentu fungují ve vyspělých zemích převážně v režimu specializovaných a komplexních zón, často bez celních a daňových preferencí, ale se stimulačními mechanismy od státu. Zóny latinskoamerických zemí se ve velké míře vyznačují integrovaností do národní ekonomiky, procesy postupné přeměny z obchodních na výrobní a následně na specializované nebo komplexní zóny.

Jako nejobecnější specifický příznak asijských zvláštních ekonomických zón v celé mnohotvárnosti jejich druhů je tendence rychlejšího vzniku komplexních zón, které v sobě spojují zvláštnosti obchodních, výrobních a technologických zón. Přitom vyspělé asijské státy, s ohledem na zkušenosti evropských a amerických zón, se převážně orientují na vytváření ekonomických zón založených na využití poznatků vědecko-technického pokroku.

„Vědecké parky“ v Japonsku, Korejské republice, Hongkongu, Singapuru, Taiwanu a v dalších zemích jsou vytvářeny jako mnohoúčelové i komplexní, což je odlišuje od analogických územních útvarů v USA a Evropě. Praxe rozvoje technologických parků ukazuje, že nejúspěšněji se rozvíjejí pouze ty, které se nacházejí v oblastech vysoké a střední úrovně ekonomického rozvoje. Názorným příkladem je Tsukuba Technopolis v Japonsku.

V **rozvojových státech** fungují SEZ exportního a výrobního charakteru, což jim umožňuje aktivně rozvíjet mezinárodní ekonomické vztahy, přičemž se snaží využít poslední poznatky vědecko-technického pokroku ve vyspělých zemích.

Zvláštní pozornost přitahují čínské zkušenosti se zakládáním a rozvojem zvláštních ekonomických zón. Analýza více než 20leté praxe Číny s fungováním zón ukazuje, že v minulých letech byly zakládány jejich nejrůznější typy a druhy. Zpočátku se zaměřovaly převážně na rozvoj obchodních vztahů. Status zvláštních zón získalo 5 málo ovládnutých přímořských oblastí. Následně bylo ve velkých a středně velkých městech založeno 13 bezcelních zón, 32 zón s technicko-ekonomickým osvojením a 52 zón s osvojením nových a vysokých technologií státního významu.

Zvláštní ekonomické zóny dosáhly významných úspěchů. Například do zóny „Shenzhen“ bylo za prvních 7 let její existence dovezeno více než 30 tisíc strojů a zařízení, zavedeno více než 300 nových technologií. Ve výsledku se objem průmyslové výroby zóny zvýšil 90krát. Významný přínos mají zvláštní ekonomické zóny i pro rozvoj zahraničně ekonomických styků země. V roce 2002 činil objem zahraničního obchodu pěti zvláštních ekonomických oblastí ČLR 78,15 mld. USD (12,6 % z celkového zahraničně obchodního obrátu), včetně exportu, který představoval 36,6 mld. USD (11,2 %) a importu ve výši 39,5 mld. USD.

Specifickým příznakem fungování zvláštních ekonomických zón v asijských státech je to, že stát aktivněji ve srovnání s evropskými a americkými zeměmi nejen podporuje vytváření a rozvoj zón a reguluje jejich činnost, ale často se stává také účastníkem jejich založení. Práce pojednává o podmínkách a faktorech rozvoje zvláštních ekonomických zón ve vyspělých a rozvojových zemích Asie. Fungování asijských zón jasně ukazuje na nezbytnost dodržení jednotlivých stádií jejich vývoje: vytváření obchodních zón s následnou přeměnou na výrobní a specializované (komplexní) zóny. Vyznačují se regionálními zvláštnostmi, které jsou určovány podle specifik podmínek a faktorů působících na území daných regionů a ovlivňujících činnosti zón.

2 Vznik a činnost zvláštní ekonomické zóny

2.1 Organizační stadia rozvoje

Budování SEZ je vždy určitým rizikem, které je spojeno s finančními investicemi směřujícími k vytvoření výrobní a jiné infrastruktury, přenosem do konkrétní národní ekonomiky nových způsobů výrobně-odbytové činnosti, použitím zvláštních metod financování činnosti subjektů SEZ. Avšak nehledě na vysokou míru rizika, pro SEZ je charakteristický rozvoj mezinárodní ekonomické spolupráce prakticky ve všech možných formách, což dává impuls nejenom k rozvoji určitých druhů výroby v SEZ, ale i k likvidaci neefektivních administrativních struktur, technologických řetězců atd.

Toto všechno předpokládá důslednou, neustálou optimalizaci ekonomického komplexu SEZ i jeho zabudování, jak do národního, tak i do světového hospodářství. Při přijetí rozhodnutí o vybudování SEZ je nejnnutnější prozkoumat její významné rysy: organizační formy hospodářské činnosti, způsoby rozmístění výrobních sil v teritoriu země, možnosti výroby a rozdělování přidané hodnoty, vyrobené v SEZ.

Kromě toho při založení SEZ je nutné respektovat časový faktor. Ten je založený na teorii životního cyklu SEZ, podle které projekt založení SEZ může být rozdělen do čtyř stádií rozvoje, kde každé stádium má vlastní zvláštnosti a zákonitosti: přípravní fáze, fáze vytvoření modelu vedení SEZ, investiční fáze a fáze rozvoje.

- Přípravní fáze se charakterizuje provedením geografické analýzy, marketingového výzkumu trhu, ekonomicko-finančních propočtů výnosnosti projektu. Podstatným úkolem přípravní fáze je zajištění legislativy a infrastruktury projektu. Dalším krokem je zajištění regulátorů na získávání investic.
- Fáze vytvoření modelu vedení SEZ se charakterizuje vytvořením administrativních struktur zóny v souladu s požadavky a rozdělením pravomocí a odpovědnosti.
- Během investiční fáze se provádí marketingová a reklamní kampaň na získání investorů (rezidentů) zóny, dále následuje výběr rezidentů a podepisují se investiční dohody. Následujícím krokem je rozmístění výroby.

- Fáze rozvoje se charakterizuje kontrolou dodržení administrativních a legislativních požadavků, dosažením ekonomických výsledků v souladu s výpočty přípravní periody, posledním krokem je výroba i odbyt produkce⁸

Obrázek 2. Organizační stadia rozvoje SEZ

Zdroj: Kunakov D.M.(2007)

2.2 Společné náležitosti zón

Nehledě na mnohotvárnost typů a druhů SEZ lze vymezit jejich společné náležitosti (cíle a úkoly, předpoklady pro úspěšné formování, role státu) uvedené v následující tabulce 2.

⁸ KUNAKOV D.A: Organizacija upravlenija i osobennosti funkcionirovanija osobych ekonomičeskich zon (meždunarodnyj opyt i rossijskaja praktika), magisterskaja rabota studenta fakulteta vneshnetorgovogo menedzhmenta Rossijskoj akademii vnešnej torgovli, Moskva, 2007, str. 5-21

Tabulka 2. Společné náležitosti zón

Cíle a úkoly	Předpoklady pro úspěšné formování	Právně-institucionální základna
<p>Ekonomické</p> <p>1. Aktivizace a rozšíření vnější obchodně-ekonomické činnosti.</p> <p>2. Posílení integrace národní ekonomiky ve Světovém hospodářství.</p> <p>3. Získání zahraničních a národních investic.</p> <p>4. Zvýšení konkurenceschopnosti národního průmyslu.</p> <p>5. Zvýšení objemu exportu</p> <p>Sociální</p> <p>1. Vytvoření nových pracovních míst, růst zaměstnanosti</p> <p>2. Školení a příprava kvalifikované pracovní síly</p> <p>3. Stimulace výroby výrobků společné spotřeby, produkce vysoké kvality</p> <p>Vědecko-technické</p> <p>1. Zavádění a používání nejnovějších zahraničních a domácích technologií</p> <p>2. Koncentrace vědecko-technické pracovní síly na prioritních trendech</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zajištění nižších nákladů výroby ▪ Výhodná geografická poloha, blízkost k trhu odbytu a nebo k surovinovým zdrojům ▪ Rozvinutá dopravní síť ▪ Dostupnost surovin a materiálů ▪ Politická stabilita v zemi a regionech, kde se SEZ zakládá 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilní normativně-právní a zákonodární báze, vymezující ekonomická, sociální, administrativně-správní, finanční, daňová a jiná práva zóny. ▪ Jasnost předpisů a diferenciací podmínek umístění kapitálu, včetně zahraničních investic. ▪ Existence rozvinuté energetiky, infrastruktury, dopravy, sociálních objektů v území ▪ Rozvinutá komerční infrastruktura (banky, poradenské, právní a auditorské společnosti) ▪ Existence či založení efektivní struktury administrativního vedení zóny.

Zároveň lze konstatovat, že na činnost SEZ mají vliv početné faktory, které lze rozdělit do třech skupin: základní, proměnné a konjunkturní. Do první skupiny patří ty mezi které jsou: výhodné teritoriálně-geografické rozložení zóny, historicko-národní předpoklady rozvoje, surovinový potenciál, otevřenost ekonomiky. Do druhé skupiny patří **proměnné faktory**, které mají důležitou roli ve stádiu založení SEZ (cíle fungování zóny, systém preferencí a úlev) a prostorově-proměnné faktory (charakter spolupráce mezi regiony, teritoriální migrace pracovní síly). Třetí skupinu představují **konjunkturní faktory**, které jsou spojené s ekonomickou politikou státu a orgánů místní samosprávy, konjunkturou světových trhů kapitálu, zboží a služeb. Mnohotvárnost podmínek a faktorů fungování SEZ, existence odlišnosti v sociálně-ekonomickém rozvoji regionů ovlivňuje vývoj zón tak, že se formují regionální modifikace SEZ.⁹

SEZ působí mnohotvárně na makro-, mezní- a mikroúrovních. Na makroúrovni SEZ přispívají celkovému ekonomickému růstu prostřednictvím efektivnějšího využití výrobních faktorů, informací, technologií atd., a také hrají roli integračního střediska, zapojujícího ekonomiku země do světového hospodářství. Na mezní-úrovni se SEZ představují jako efektivní instrument rozvoje tržních vztahů mezi regiony země, důsledkem čehož dochází k postupnému rozšiřování elementů tržního mechanismu v teritoriu země. Na mikroúrovni SEZ dovolují zřizovat konkurenceschopné podniky, přebírat a využívat světové zkušenosti v rozvoji průmyslu, tvořit nová pracovní místa, řešit mnoho jiných sociálně-ekonomických problémů. Zvýšení ekonomického potenciálu (blahobytu) rezidentů SEZ (mikroúroveň) postupně působí na úroveň regionálního rozvoje (mezní-úroveň), a dále ovlivňuje ekonomickou situaci v celé zemi (makroúroveň).

⁹ Gorbunova J.N.(2005)

3 Ekonomické zóny v SSSR

3.1 První etapa vývoje (konec 80. let -1990)

První etapa vývoje ekonomických zón v SSSR charakterizuje se vznikem samotné ideji. Z iniciativy vlády SSSR byla zpracovaná takzvaná jednotná státní koncepce Volných Ekonomických Zón (dále jen „VEZ“). Volné Zóny byly považovány za element státní ekonomické politiky a způsob stimulace mezistátních vztahů SSSR se zahraničními partnery. Formálně VEZ musely být zónami společného podnikání, přesněji kompaktním územím s vysokou koncentrací podniků se zahraničním kapitálem. Předpokládalo se, že se zóny budou vytvářet v regionech s vyvinutým vědecko-technickým potenciálem, za účelem výroby vědecky-náročných výrobků, na bázi spojení sovětských technologií a zahraničního kapitálu. Úlevy a preference na území zón mohly být poskytnuty jenom podnikům se zahraničním podílem a v rozsahu platných norem regulací zahraničních investic v SSSR.

3.2 Druhá etapa vývoje (1990-1991)¹⁰

Druhá etapa charakterizuje se budováním VEZ a dalším zpracováním koncepce VEZ. Od července 1990 do června roku 1991 Nejvyšší Sovět SSSR oficiálně předal statut VEZ jedenácti regionům, jejichž celková plocha tvořila více než 1ml. km², s obyvatelstvem 18,5 ml. lidí.

Sověť Ministrů schválil pro každou zónu zvláštní předpis určující její hospodářsko-právní postavení. Poskytnuté úlevy a preference byly prakticky stejné pro každou zónu. VEZ se posuzovaly za vnitro-hospodářský fenomén, pověřený vytvořit protiváhy centrálnímu systému hospodaření.

Přestože přijatá rozhodnutí podporovala příliv zahraničního kapitálu do zón (vzrůstal počet společných podniků), tato rozhodnutí nebyla dostatečně promyšlena ani z hlediska jejich realizace, ani z možných následků. Za prvé, předpokládané rozměry VEZ (mezi nimiž nebyla jenom malá teritoria, ale i rozsáhlé kraje a regiony) byly zřejmě nereálné kvůli žádaným obrovským investicím a problémům s dodržením

¹⁰ ARTEMJEVA O.N.: Soveršenstvovanie ekonomičeskogo mehanizma funkcionirovanija svobodnych ekonomičeskich zon, dissertacija na soiskanie učenoj stepeni kandidata nauk, Moskva, 2004, str. 12-27

zvláštních celních režimů na tak velkých územích. Za druhé, hromadné poskytování preferencí jednotlivým územím bez přesných kritérií vyvolalo vlnu samostatných vzniků nových zonálních struktur, kdy město, kraj, námořní přístav či centra vědy oznamovali přijetí statutu VEZ a lobovalo toto schválení ve vládě. V roce 1991 kolem 150 regionů RF usilovalo o vznik VEZ na svých územích.

3.3 Třetí etapa vývoje (1992-1994)¹¹

Na konci roku 1991 a na začátku roku 1992, kdy ruská vláda přijala kurs na otevření ekonomiky za účelem její stabilizace, výběrová liberalizace podnikatelského klimatu na úrovni jednotlivých zón se zbavovala smyslu. Schválené v tu dobu v RF normativně-právní akty, regulující vnější ekonomickou činnost, nepředpokládaly zvláštní systém zdanění pro již existující VEZ. Přestože statut VEZ nebyl formálně zrušen, daňové služby interpretovaly dříve existující stanovy jako neplatné, fakticky značná část dříve poskytnutých daňových úlev byla zrušena.

Tato zákonodárně-legislativní nejednoznačnost vyvolala obavy zahraničních investorů, kteří ohodnotili vzniklou situaci jako principiální odchod vlády od projektu VEZ. Toto a taky prosba vedení zonálních administrací garantovat působnost dříve zavedeného systému úlev a preferencí mělo za následek podepsání prezidentem v červnu roku 1992 nařízení, ve kterém byla potvrzená působnost dřívějších preferencí a úlev pro zahraniční podniky a podniky se zahraničním podílem, dále byly zavedeny jednotlivé dodatečné úlevy, zaměřené na zjednodušení financování objektů infrastruktury ve VEZ (poskytování vládních úvěrů zónám, směřování prostředků získaných privatizací státního majetku do zvláštních zonálních fondů.).

Nicméně, na začátku roku 1993 ve vládě převládla linie na likvidaci velkých VEZ. Návrh zákona RF "O Volných Hospodářských Zónách" předpokládal formování především mikrozón dvou typů: volných celních zón a exportně-výrobních zón. Základem výběru zonálního území byl princip spojení výhodné geografické polohy s minimalizací nákladů na výstavbu infrastruktury, co bylo stavěno nutností více pečlivého přístupu k rozměru zón. K faktickému zrušení existujících velkých zón byla směřována rozhodnutí přijatá v červnu roku 1993: omezení celních úlev a aktuální zrušení daňových preferencí. Přestože zahraničním investorům nařízením prezidenta

¹¹ Artemjeva O.N.(2004)

bylo garantováno zachování dřívějších podmínek na dobu příštích tří let, bylo pochopitelné, že projekt VEZ se stává bezvýhledným.

- V důsledku toho byly na podzim roku 1994 určeny následující kroky ruské zonální politiky:
- zmenšování (do 1-2 km²) ploch VEZ, které vylučují budování poměrně velkých komplexních zón
- formální převzetí a přenos příkladů ze světové zonální praxe bez ohledu na její perspektivu a sladění s národní a hospodářskou politikou
- složitý systém administrativního vedení zóny, spojený s početnými byrokratickými koordinacemi a nemožností založení VEZ z iniciativy „zdola“.

3.4 Čtvrtá etapa vývoje (1994-1995)

Řada regionů nečekala na legislativní akty a začala s intenzivní realizací projektu volných celních zón. Tím dokázala mobilizovat nutné startovací prostředky (některé-soukromé, některé-vládní).

Naproti tomu jiná velká teritoria aktivizovaly snahy na lobování vládních rozhodnutí, která jim garantovala obnovení dřívějších, nebo získávání nových individuálních preferencí.¹²

Nedostatek VEZ v Rusku během dlouhé doby jednotné legislativy a jasných právních regulací, založených na promyšlené koncepci jejich budování a rozvoji, která měla být formována na základě aprobovaných postupech světové praxe, mělo za následek, že proces formování VEZ v Rusku od počátku nedosáhl požadovaných výsledků. Během formování a existence VEZ v Rusku byly odhaleny následující problémy:

- Programově-účelové
 - Nedostatek národní koncepce budování VEZ;
 - Nedostatek zákonodárně-normativních základů ;
- Organizační problémy
 - Nedostatek efektivního systému řízení zón na federální a místní úrovni;
 - Snaha orgánů místní samosprávy o suverenitu, přes vytvoření VEZ;
 - Hromadné poskytování úlev a preferencí zónám a lobování jejich zájmů ve vládě

¹² Artemjeva O.N.:(2004)

- Sociálně-ekonomické problémy
 - Nedostatek ochrany výrobců na mezinárodních trzích ze strany státu;
 - Existence byrokratických překážek pro volné podnikání;
 - Problém nízké kvalifikace pracovní síly, nedostatek praxe (zkušeností);
 - Problém důvěry k vládě;
 - Enormita teritoria, odváděného pro VEZ;

Tyto problémy vyžadovaly řešení organizačních, normativně-právních, informačních a metodických otázek. Analýza rozvoje VEZ v SSSR a Rusku v 90. letech ukázala, že perspektiva jejich budování a vývoje v ruské ekonomice dnes značně závisí na formování efektivní zvláštní legislativy, která vytvoří ekonomickou stabilitu pro činnost investorů (rezidentů zón) a zabezpečí řešení současných a perspektivních problémů ruské ekonomiky.

4 Zřizování Zvláštních ekonomických zón v Ruské Federaci

Po dlouhých politických a ekonomických debatách, byl v roce 2005 přijat zákon «O Zvláštních ekonomických zónách v Ruské Federaci» a otevřen nový díl v federální legislativě. Od momentu nabytí účinnosti Federálního zákona 22. července v roce 2005 Ministerstvem ekonomického rozvoje a obchodu RF a Federální správní agenturou pro zvláštní ekonomické zóny bylo zpracováno 27 normativně-právních aktů, upravujících realizaci ustanovení zákona a výběr uchazečů na budování zvláštních ekonomických zón dvou typů na území RF: průmyslově-výrobních a technicko-aplikačních.

Koncepce SEZ, založená v novém zákoně, byla zpracována v souladu s podmínkami RF s ohledem na ekonomický růst národního hospodářského systému státu a navrhuje se jako perspektivní model rozvoje jednotlivých ruských území, disponující dobrými předpoklady pro vytvoření zón ekonomického růstu. Budování průmyslově-výrobních a technicko-aplikačních SEZ povolí dosáhnout naléhavých cílů ruské ekonomiky:¹³

- Vytvoření podmínek pro rozvoj inovačních technologií, používajících výsledků vědeckých výzkumů při omezeném získávání prostředků od státu;
- Použití nástrojů a podnětů pro rozvoj inovačních organizací, pracujících v oblasti komercializaci technologií;
- Příprava manažerů pro inovační činnost ve vědecko-technických a průmyslových oborech;
- Získávání (přilákávání) investic do přednostních oborů hospodářství;
- Zvýšení konkurenceschopnosti výrobků a technické úrovně výroby, nahrazování importu produkcí vlastní výroby;
- Stimulování vědecko-technických inovací, rozvoj sociálně-značné a exportně-orientované výroby;
- Zvýšení efektivnosti průmyslových organizací na bázi nových; technologií a zavadení vědecko-náročné výroby;
- Zlepšení technické vybavenosti organizací;
- Rozšíření informačních služeb;

¹³ Kunakov D.A.

- Zvýšení konkurenceschopnosti a rozvoj v cestovním ruchu;
- Rozvoj cestovního ruchu a rekreace

Pro řešení těchto úkolů získávají rezidenti SEZ od státu široké spektrum daňových preferencí, zaměřených na stimulaci podnikatelské činnosti v zónách. Podrobnější charakteristika preferencí je uvedena v následujících tabulkách 3. a 4.

Tabulka 3. Daňové preference v SEZ

	Typ daně	Zvláštnosti placení	Daňový kodex RF
I. Federální daně			
1.	DPH	Při umístění výrobků do celního režimu SEZ, za účelem dalšího exportu těchto výrobků, v souladu s celním režimem exportu DPH se neplatí. Prodej výrobků se uskutečňuje s nulovou daňovou sazbou.	Str. 151
2.	Spotřební daň	Při umístění výrobků do celního režimu SEZ za účelem dalšího exportu spotřební daň se neplatí nebo zaplacenou částku vrací daňové orgány RF.	Str. 164
3.	Jednotná sociální daň	Pro daňové poplatníky-organizace a osoby samostatně výdělečně činné, které mají statut rezidenta technicko-aplikační zóny, které zaměstnávají a uskutečňují výplaty mezd fyzickým osobám, pracujícím na území SEZ, uplatňuje se zvláštní daňová sazba pro jednotnou sociální daň. Místo 26% sazby, platné na území RF, rezidenty SEZ využívají sazbu 14 % .	Str. 185

4.	Daň ze zisku	<p>Daňoví poplatníci - rezidenti průmyslově-výrobních SEZ mají právo ve vztahu ke svým vlastním aktivům k základní výši odpisů použít zvláštní koeficient, ale ne vyšší než 2.</p> <p>Rezidenti průmyslově-výrobních SEZ, mají právo přenosu ztráty na příštích deset let, od okamžiku kdy k této ztrátě došlo. Rezidenti mají právo bez omezení přenést ztrátu z minulé daňové periody do běžné periody.</p> <p>Pro organizaci - rezidenty SEZ může být stanovena snížená daňová sazba na daň ze zisku, která se odvádí do regionálních rozpočtů subjektů RF. Avšak výše daňové sazby nesmí být nižší než 13,5 %.</p>	<p>Str.259</p> <p>Str.262</p> <p>Str.283</p>
II. Regionální daně			
5.	Daň z nemovitosti	Rezidenti SEZ se osvobozují od placení daně z nemovitosti na dobu 5 let	Str.381
III. Místní daně			
6.	Pozemková daň	Rezidenti SEZ se osvobozují od placení daně z nemovitosti na dobu 5 let od okamžiku nabytí vlastnického práva na pozemek, přidělený rezidentu SEZ	Str.395

Tabulka 4. Celní preference v SEZ

Statut zboží	dovoz do SEZ	Vývoz z území SEZ	
		Do území RF	Do zahraničí
Importní zboží	Neplatí se daň z přidané hodnoty, neexistují žádná cla, ani omezení ekonomického charakteru	Celní orgány vybírají cla, DPH a spotřební daň v souladu s platnou celní exportní deklarací SEZ	Clu na import a daně se nevybírají, cla na export se platí v souladu s celním exportním režimem RF, za vyjimkou
	Celními orgány se provádí vrácení cla na import a DPH	Celní sazbu stanovuje poplatník v závislosti na tom, byl-li výrobek dříve dovezen ze zahraničí, nebo zpracován na území SEZ	zaharaničních výrobků, importovaných do SEZ dříve a současně vyvážených za hranici celního režimu RF v nezměněném stavu
Zboží vyrobené v Rusku	Platí se spotřební daň, cla na export se neplatí	Platí se DPH a spotřební daň v souladu s platnou celní exportní deklarací SEZ	Clu na import a daně se nevybírají, cla na export se platí v souladu s celním exportním režimem RF

Zdroj: Pavlov P.V. (2006)

V současné době v Rusku již existují dvě průmyslově-výrobní SEZ a čtyři technicko-aplikační.

4.1 Charakteristika průmyslově-výrobních zón Ruska

- Rozmístění průmyslových objektů;
- Maximální plocha 20 km²;
- Nesmí se nacházet na území několika municipálních útvarů;
- Doba existence maximálně 20 let;

- Investiční výdaje minimálně 10 ml. EUR, v prvním roce - minimálně 1 ml. EUR;¹⁴

Za rezidenta průmyslově-výrobní zvláštní ekonomické oblasti se pokládá komerční organizace, s výjimkou unitárního podniku, zaregistrovaná v souladu se zákonodárstvím RF na území komunálního celku, v jehož rozsahu se nachází zvláštní ekonomická oblast, která uzavřela s orgány řízení zvláštních ekonomických oblastí dohodu o provádění průmyslově-výrobní činnosti.¹⁵

Průmyslově-výrobní SEZ „Alabuga“ v republice Tatarstán¹⁶

Průmyslově-výrobní zóna „Alabuga“, která vznikne ve městě Jelabuga v tzv. Alabužském okrese, se bude rozprostírat na ploše 20 km². Tato lokalita nebyla vybrána náhodně, disponuje rozvinutou dopravní a inženýrskou infrastrukturou - nachází se cca 25 km od města Naberežnyje čelny cca 40 km od města Nižněkamsk. V místě je soustředěna strojírenská a chemická výroba (automobilka KamAZ, Nižněkamský petrochemický komplex, Mendělejevský chemický kombinát, Jelabužský automobilový závod).

Oblast má velmi dobré dopravní spojení (mezinárodní letiště „Begiščego“, nákladní říční přístavy zajišťují spojení s Černým a Baltským mořem, federální magistrála M7 na trase Moskva-Kazaň-Ufa-Čeljabinsk).

Základní údaje o Republice Tatarstán:

Tatarstán se nachází se na území Východoevropské roviny v centrální části RF, na soutoku řeky Volhy a Kamy, je samostatným subjektem RF, administrativně patří do tzv. Privolžského federálního okruhu RF. Na území o rozloze 67 836,2 km² žije cca 3,8 ml. Obyvatel, hlavním městem je Kazaň (přes 1 ml. obyvatel), je multietnickým státem, nejpočetnější národnostní skupinu tvoří Rusové - 39,5 %, (1,5 ml.).

¹⁴Zdroj: Federální agentura správy zvláštních ekonomických zón, dostupné na http://www.rosuez.ru/oez/oez_types/industrial_oez/)

¹⁵Zdroj: Federální zákon Ruské Federace ze dne 22.července r. 2005 c.116-FZ „O zvláštních ekonomických zónách v Ruské Federaci“, publikován 27. července 2005, dostupné na: http://faueez.rbc.ru/ru/content_list/law_oez/

¹⁶ Zdroj: Ruské zvláštní ekonomické zóny ,dostupné na http://www.rosez.ru/?news_id=31

Zaměření SEZ Alabuga na průmyslovou výrobu zahrnuje výrobu automobilových komponentů, úplný cyklus výroby automobilů, chemický a petrochemický průmysl, zpracovatelský průmysl, farmaceutickou výrobu, leteckou výrobu, výrobu nábytku a mnohé jiné.

Cílem založení SEZ je vytvoření podmínek pro rozsáhlé získání domácích i zahraničních investic, založení moderních průmyslových výrobních komplexů splňujících světové standardy na příslušném území, které budou schopny zajistit vysoce technologickou výrobu výrobků hlubokého průmyslového zpracování pro účely uspokojení potřeb ruské ekonomiky a stimulování exportu výrobků.

Orientace na průmyslovou výrobu zahrnuje zpracovatelskou výrobu, včetně výroby strojů a zařízení, domácích elektrospotřebičů, elektrických strojů, umělohmotných a kovových výrobků, elektrických a elektronických zařízení, nábytku a ostatních výrobků.

Průmyslově-výrobní SEZ v Lipecké oblasti „Kazinka“¹⁷

- vznikne na území tzv. Grjazinského okresu Lipecké oblasti a její rozloha přesáhne 10 km².
- její území bude přiléhat ke stávající průmyslové zóně Lipecka, přičemž bude ve stejné vzdálenosti od měst Lipeck a Grjazi (podél silnice Lipeck-Grjazi).
- bude se specializovat na rozvoj zpracovatelských odvětví průmyslu, hi-tec a nových druhů výrobků.

Základní údaje o Lipecké oblasti :

Lipeckaja oblast je součástí tzv. Centrálního federálního okruhu RF, na rozloze 24,1 tis. km² bydlí cca 1,2 mln. Obyvatel. Administrativním střediskem je Lipeck (503 tis. obyvatel), má strategickou polohu - nachází se uprostřed evropské části RF, na křižovatce nejdůležitějších dopravních tepen, spojujících hl. město Moskvu se severním Kavkazem a západní rajóny RF s Povolžím.

V Lipecké oblasti byla schválena Strategie sociálně-ekonomického rozvoje Lipecké oblasti na období do roku 2020. V dlouhodobé perspektivě lze misi Lipecké oblasti vyjádřit následovně: rozvoj Lipecké oblasti jako největšího domácího

¹⁷ Zdroj:Pervyj lipetskij informáční portál, dostupné na : <http://www.lipetsk.ru>

evropského a světového producenta moderních vysoce technologických průmyslových výrobků splňujících požadavky nejvyšších standardů jakosti; prudké zvýšení efektivity zemědělství díky využívání nejmodernějších technologií výroby, optimálního výběru zemědělských kultur a úrodných půd; rozvoj oblasti jako velkého centra ruské duchovnosti; sociální rozvoj zajišťující dosažení evropských a světových standardů kvality života.

Za předpokladu rozvoje výroby domácích spotřebičů při použití zahraničních korporativních investic je plně reálné postavit si za cíl přeměnu oblasti na v Evropě největší centrum výroby „bílého“ zboží pro domácnost, centrum rozvoje nejrozličnějších odvětví strojírenství splňující požadavky evropských a světových standardů. Rozvoj podniků strojírenského komplexu je hlavní rezervou růstu ekonomiky a ukazatelem pro zavádění nejnovějších technologií.

Vzhledem k poměrně levné a kvalifikované pracovní síle, energetickým zdrojům, blízké vzdálenosti závodů od trhů zemí Východní Evropy, mohou být výrobky zcela konkurenceschopnými na evropských a asijských trzích. Rozvoj výroby a exportu „bílého“ zboží na území oblasti tak kromě efektivního řešení úkolů v oblasti zboží nahrazujícího import řeší úkol odejít od surovinového zaměření exportu Ruska jako základu ekonomického růstu.

4.2 Charakteristika technicko-aplikačních zón Ruska¹⁸

Pod technicko-aplikační činností se rozumí vytvoření a realizace vědecko-technických výrobků, jejich zavedení do průmyslového využití, včetně zhotovení, přezkoušení a realizace zkušebních sérií, a rovněž vytvoření programových produktů, systémů sběru, zpracování a předání dat, systému rozdělení výpočtů a poskytování služeb spojených se zaváděním a obsluhou těchto produktů a systémů.

Za rezidenta technicko-aplikační zvláštní ekonomické oblasti se pokládají individuální podnikatel a komerční organizace, s výjimkou unitárního podniku, zaregistrováni v souladu se zákonodárstvím RF na území komunálního celku, v jehož

¹⁸ Zdroj: Federální agentura správy zvláštních ekonomických zón, dostupné na http://www.rosuez.ru/oez/oez_types/industrial_oez/

rozsahu se nachází zvláštní ekonomická oblast, kteří uzavřeli s orgány řízení zvláštních ekonomických oblasti dohodu o provádění technicko-aplikáční činnosti¹⁹.

Zvláštní ekonomická zóna v Sankt-Petěrburgu²⁰

SEZ V Sankt-Petěrburgu vznikne ve dvou etapách a bude rozmístěna ve dvou lokalitách - Nojdorf (30 ha) a Novo-Orlovskij (rozloha zatím neurčena).

Specializace:

- informační technologie
- analytické přístroje
- komunikační prostředky různého určení
- spotřební rádio-elektronická aparatura
- automatické systémy řízení technologických procesů

produkce avioniky a zdravotnické techniky.

Základní údaje o městě:

Sankt-Peterburg je administrativním střediskem tzv. Severozápadního federálního okruhu. Leží na břehu Baltského moře, ve východní části Finského zálivu. Po Moskvě 2. největším městem RF (cca 4,6 mln. obyvatel).

Na území zvláštní ekonomické zóny Sankt-Petěrburgu je v souladu s žádostmi potenciálních rezidentů SEZ plánován vývoj programových produktů; komunikačních prostředků nejrůznějšího účelu a přístrojů radioelektroniky; automatizovaných systémů řízení technologických procesů; vojenských a civilních letounů; lékařské techniky, vývoj analytických přístrojů a výroba zkušebních sérií.

Zvláštní ekonomická zóna v Dubně²¹

Hlavní specializace:

- informační technologie (IT)

¹⁹ Zdroj: Federální zákon Ruské Federace ze dne 22.července r. 2005 č.116-FZ „O zvláštních ekonomických zónách v Ruské Federaci“, publikován 27. července 2005, dostupné na: http://faueez.rbc.ru/ru/content_list/law_oez/

²⁰ Zdroj: Ruské zvláštní ekonomické zóny ,dostupné na <http://www.rosez.ru/zonespb/aboutoez>

²¹ Zdroj: Federální agentura správy zvláštních ekonomických zón,dostupné na http://dubna.rosuez.ru/inf_oez/description/#aim

- jaderné a fyzikální technologie

Ostatní směry činnosti:

- nanotechnologie a vývoj nových (kompozitních) materiálů
- biotechnologie
- projektování létajících aparátů
- vývoj bezpečnostních systémů

SEZ „Dubna“ bude rozmístěna na dvou pozemcích o celkové ploše cca 190 ha - na jednom budou soustředěny jaderné a fyzikální technologie, na druhém IT technologie. Výhledově se počítá s vytvořením cca 13-14 tis. nových pracovních míst. Na břehu řeky Volhy vznikne městečko programátorů s cca 30 tis. obyvateli.

Základní údaje o Dubně:

- nachází se na břehu řeky Volhy, cca 125 km severně od Moskvy;
- na území o rozloze 7166 ha bydlí cca 68 tis. obyvatel (průměrný věk - 33 let);
- vznikla v 50. letech původně jako akademické městečko, v němž byl soustředěn jaderný výzkum;
- status města získala v r. 1956;

Technicko-aplikační zvláštní ekonomická zóna ve městě Dubna bude založena za účelem získání investorů a zajištění podmínek k provádění výzkumů a vývoje, zhotovení zkušebních vzorků a výroby zkušebních sérií vysoce technologických výrobků v souladu s prioritními směry vědecko-technické a inovační činnosti, provádění experimentálních studií, zkoušek a přípravy kádrů, což přísluší městu Dubna jakožto vědeckému městečku Ruské federace na základě Stanoviska Prezidenta RF ze dne 21. prosince 2001 č. 1472. Zvláštní pozornost bude přitom věnována rozvoji činnosti ve sféře informačních technologií a jaderně fyzikálních technologií:

- zvýšení podílu Ruska na světových trzích s vysoce technologickými výrobky a především v oblasti informačních technologií;
- založení moderního ruského modelu vědeckotechnologického parku zahrnujícího univerzitu, výzkumná a inženýrská centra, inovační podniky;
- založení centra rozvoje a šíření kultury vývoje a realizace programových produktů v Dubně.

Během realizace projektu technicko-aplikační zóny budou řešeny následující úkoly:

- vypracování moderního modelu rozvoje „naukogradů“ čili vědeckých městeček jako klíčových prvků vytvářeného národního inovačního systému;
- vypracování mechanismů koncentrace intelektuálních a dalších zdrojů v současných podmínkách na určitém území za účelem řešení prioritních úkolů ve vědecko-technické oblasti;
- vypracování mechanismů vzájemné součinnosti federálních orgánů státní moci, mocenských orgánů subjektu Ruské federace a místní samosprávy, zpracování mechanismů soukromého a státního partnerství při realizaci projektů územního rozvoje;
- vypracování mechanismů založení a fungování zvláštních ekonomických zón jako nástroje státní podpory činnosti ve sféře vysokých technologií.

Zvláštní ekonomická zóna v Zelenogradu²²

Technicko-aplikační zóna „Zelenograd“ byla zřízena s cílem stimulovat rozvoj inovačních činností v odvětvích vysokých technologií (hi-tech). Bude rozmístěna na dvou pozemcích o celkové rozloze 155 ha.

Specializace:

- Elektronika;
- mikro a nanoelektronika;
- optoelektronika a fotonika;
- nanotechnologie a nanomateriály;
- IT, telekomunikace a spoje;

Základní údaje o Zelenogradu:

Zelenograd se nachází na severozápadu Moskvy, na Smolensko-Moskevské vysočině, cca 37 km od centra a 20 km od MKAD (ruská zkratka moskevské okružní silnice), nedaleko mezinárodního letiště Šeremetěvo (cca 15 km). Území o rozloze 3722 ha obývá 208 tis. obyvatel (2,5 % obyvatelstva Moskvy). Status satelitního města Moskvy získal v r. 1958 na základě administrativního rozhodnutí. S výstavbou města se však začalo v r. 1960. Název Zelenograd získal v lednu 1963;

²² Zdroj: Federální agentura správy zvláštních ekonomických zón, dostupné na http://zelenograd.rosuez.ru/inf_oez/description

Jsou stanoveny následující hlavní úkoly činnosti technicko-aplikační ZEZ v Zelenogradu:

- vytvoření základních průlomových technologií, které mají multiplikační efekt a jsou základem pro vývoj a výrobu vysoce technologických výrobků konkurenceschopných na zahraničním i domácím trhu;
- vytvoření příznivých podmínek pro získání domácích i zahraničních investic do sféry vysoce technologických a vědeckých provozů Zelenogradu;
- rozvoj inovační infrastruktury, vytvoření podmínek pro úspěšné provádění technicko-zaváděcí činnosti rezidenty;
- rozvoj výroby a technická přestavba podniků elektronického průmyslu Zelenogradu na moderní technologické úrovni ;
- efektivní využívání výrobního potenciálu a zvýšení finanční stability podniků;
- zachování a zvyšování potenciálu vysoce kvalifikovaných vědeckotechnických a pracovních kádrů na základě organizace jejich cílové přípravy a rekvalifikace v podnicích, ve vzdělávacích institucích a centrech;
- komercializace vědeckých prací organizací a podniků Zelenogradu;
- zvýšení zaměstnanosti obyvatel města vytvářením nových pracovních míst
- zlepšení pracovních podmínek, růst mzdy;
- rozšíření daňové základny a zvyšování odvodů do federálního rozpočtu, rozpočtu města Moskvy a do mimorozpočtových fondů;

Zvláštní ekonomická zóna v Tomsku²³

SEZ v Tomsku bude dislokována na dvou pozemcích o celkové rozloze 197 ha.

Specializace:

- informační, komunikační a elektronické technologie
- biotechnologie
- nanotechnologie
- průmyslová elektronika
- technologie výroby nových materiálů

²³ Federální agentura správy zvláštních ekonomických zón, dostupné na http://tomsk.rosuez.ru/inf_oez/description/

Základní údaje o Tomskoj oblasti

Tomskaja oblast nachází se v jihovýchodní části Západosibiřské roviny, na středním toku řeky Ob, vznikla v r. 1944 a je součástí tzv. Sibiřského federálního okruhu RF. Na území o rozloze 316,9 tis. km² žije přes 1 ml. obyvatel (1060,4 tis.) . Administrativním střediskem oblasti je Tomsk (přes 480 tis. obyvatel), které se rozprostírá na pravém břehu řeky Tom (přítok Obi). Město bylo založeno v r. 1604 na příkaz cara Borisa Godunova. V Tomsku působí 6 univerzit, díky čemu se městu přezívá „Sibiřské Atény“. Tomskaja oblast je bohatá na nerosty a přírodní zdroje (ropa, plyn, železné rudy, titánové rudy, měď, zinek, mangan, hnědé uhlí, rašelina, vápenec, stavební kámen, dřevo, termální prameny atd.). V Tomskoj oblasti je rozvinutý zejména chemický a petrochemický průmysl, strojírenství. Od roku 1995 se zde rozvíjí i těžba rop a plynu.

Hlavní cíle založení a rozvoje SEZ ve městě Tomsk jsou následující:

Vytvoření unikátního prostředí pro aktivní rozvoj inovačního podnikání, výroby vědeckotechnických výrobků a jejich uvedení na domácí a zahraniční trh, včetně:

- moderní materiálně-technické základny pro rozvoj technicko-zaváděcí činnosti;
- rozvinuté sítě služeb pro inovační podnikání (konzultačních, marketingových, právních aj.);
- efektivního přístupu k finančním zdrojům (fondům přímých investic, fondům joint venture atd.);
- příznivého režimu provozování podnikatelské činnosti;
- širokých možností pro realizaci exportního potenciálu;
- přístupu k profesionálním kádrovým zdrojům;
- systematické výměny progresivních poznatků a nejlepších zkušeností z praxe.

4.3 Turisticko-rekreační zóny Ruska

9.července roku 2006 nabyly účinnosti nový zákon, který doplnil ustanovení zákona od 22. července roku 2005 «O Zvláštních ekonomických zónách v Ruské Federaci»: změnami byl zaveden nový typ zvláštních ekonomických zón: turisticko-rekreačních, cílem zřízení kterých je rozvoj a efektivní využívání turistických zdrojů RF. Turisticko-rekreační SEZ se zřizují na základě nařízení vlády RF na dobu 20 let na

jednom nebo několika pozemcích území Ruska, které jsou ve státním nebo obecním vlastnictví. SEZ se může přitom nacházet na území několika municipálních útvarů nebo se rozprostírat na celém území jakéhokoli územně správního útvaru.

Pod turisticko-rekreační činností se rozumí činnost v oblasti výstavby, rekonstrukce, provozování objektů turistického průmyslu, objektů určených pro sanatorní a lázeňskou léčbu, zdravotní rehabilitaci a rekreaci občanů, jakož i turistická činnost a činnost v oblasti využití ložisek minerálních vod, léčebných pramenů a dalších přírodních léčivých zdrojů, jejich těžby a zužitkování, včetně činnosti související se sanatorní a lázeňskou léčbou a prevencí nemocí, zdravotní rehabilitací, organizování rekreace občanů, průmyslovým stáčením minerálních vod. Rezidenti SEZ nejsou oprávněni vykonávat jakoukoli jinou činnost. Nesmí mít ani pobočky a zastoupení mimo území SEZ²⁴.

V současné době se plánuje zahájení činnosti sedmi turisticko-rekreačních zón na území RF v následujících regionech: Kaliningradsckaja oblast, Krasnodarskij kraj, Stavropolskij Kraj, Altajskou Kraj, Republika Burjatija, Irkutsckaja Oblast, Republika Altaj.

²⁴ Zdroj: Federální zákon Ruské Federace ze dne 22.července r. 2005 č.116-FZ „O zvláštních ekonomických zónách v Ruske Federaci“, publikován 27. července 2005, dostupné na: http://faueez.rbc.ru/ru/content_list/law_oez/

Obrázek 3. Zvláštní ekonomické zóny v Ruské Federaci

Zdroj: Kunakov D.A.(2007)

Závěr

Rozbor fungování Zvláštních ekonomických zón v nejrůznějších regionech světa ukázal, že zóny jsou dynamicky se rozvíjejícími strukturami od jednoduchých ke složitějším formám. V evropských státech vznikly vysoce technologické zóny mající výhodnou zeměpisnou polohu a fungující v podmínkách stabilní normativní právní základny. Zaujímají nevelká území, integrační procesy v Evropě zesilují jejich mezinárodní charakter činnosti. Na rozdíl od nich jsou zvláštní zóny amerického kontinentu zastoupené obchodními a výrobními zónami ve větší míře mírou integrovány do národní ekonomiky, mají podporu státu. Stát se aktivněji podílí na fungování zón v asijských zemích. Zde mají zvláštní zóny víceprofilový charakter rozvoje. Zvláštní zóny ve všech regionech světa, bez ohledu na rozdílnost cílů, výši státní podpory, zvláštnosti řízení, však mají konkrétní systémy lhůt a stimulačních mechanismů hospodářské činnosti.

Jednoznačně určit, jaký typ zón je nejvhodnější pro ten nebo jiný druh státní správy, není možné vzhledem k rozsáhlému množství faktorů, které mají vliv na dané rozhodnutí. Ale doporučit založení určitého typu SEZ pro řešení konkrétního vytyčeného okruhu otázek je úkol zcela realizovatelný.

K integraci národních ekonomik do světové ekonomiky napomáhají všechny typy SEZ, ale každý z nich působí na určitém segmentu mezinárodního trhu. Přitom je nutno chápat, že neexistují ideální modely zón vhodné pro všechny případy, jejichž použití automaticky zaručí příliv zahraničních investic, prudké urychlení ekonomického růstu. Na základě hodnocení potenciálních možností území musí být proveden výběr konkrétního modelu zóny, vytvořen investiční režim, který bude nejvíce příhodný s ohledem na existující podmínky. Vytváření zón je opodstatněné, pokud jsou takovým způsobem realizovány již existující ekonomické výhody těch nebo jiných území.

Analýza vývoje Volných ekonomických zón v SSSR a Rusku v 90. letech ukázala, že základní příčinou nepříznivého rozvoje VEZ byl nedostatek jednotné legislativy a jasných právních regulací. Chyběla promyšlená koncepce jejich budování a rozvoje, která by měla být formovaná na základe a probovaných postupů světové praxe.

Díky zdokonalování procesu zákonodárné regulace a silnému systému daňových a celních úlev a preferencí, zřizování Zvláštních ekonomických zón v současném Rusku je perspektivním projektem. Vzhledem k tomu, že první ruská SEZ zahájila svou

činnost až v r.2007, není možné zatím zanalyzovat, ani posoudit výsledky fungování SEZ v Ruské Federaci. Ale lze jednoznačně konstatovat, že kurs na zřízení zvláštních ekonomických zón v RF může napomáhat řešením mnoha přednostních státních problémů v oblasti stabilizací a vývoji ekonomiky, zlepšení investičního klimatu, obnovení regionů, rozvoji vnější ekonomické činnosti a prohloubení mezinárodních vztahů.

Seznam použité literatury a zdrojů

ARTEMJEVA O.N.: Soveršenstvovanie ekonomičeskogo mehanizma funkcionirovanija svobodnych ekonomičeskich zon, dissertacija na soiskanie učenoj stepeni kandidata nauk, Moskva, 2004, dostupné na: <http://www.rosez.ru/science.html>

BusinessInfo.cz,Oficiální portál pro podnikání a export:Možnosti investic ve zvláštních ekonomických zónách, dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rusko/moznosti-investic-v-ruskych-zez/1000580/40976/> [23.06.2006]

Centrum Strategického výzkumu, Osobyje ekonomičeskie zony, dostupné na: <http://www.csr.ru> [03.12.2004]

Federální zákon Ruské Federace ze dne 22.července r. 2005 č.116-FZ „O zvláštních ekonomických zónách v Ruské Federaci“, publikován 27. cervence 2005, dostupné na: http://faueez.rbc.ru/ru/content_list/law_oez/

GORBUNOVA J.N.: Osobyje ekonomiceskie zony (mirovoj opyt i rossijskaja praktika),dissertacija na soiskanie ucenoj stepeni kandidata ekonomiceskich nauk,Chabarovsk, 2005, dostupné na: <http://www.rosez.ru/book/GorbunovaUN.pdf>

ŠIMEK J.:Po rozpadu sovětského bloku a krizi v roce 1998 se rodí nové Rusko,dostupné na <http://www.casopis.biz/?q=node/524> [04.01.2007]

ARSJUCHIN J.,Rossijskaja gazeta: 10 Osobych Ekonomičeskich zon,dostupné na: <http://www.rg.ru/2005/08/03/zony.html> [03.08.2005]

Kapital Strany, Časopis o investičních možnostech Ruska:Vserossijskaja konferencija Osobyje ekonomičeskie zony Rossii-novyje vozmožnosti dlja investorov,dostupné na: http://www.kapital-rus.ru/strateg_invest/element.php?ID=2065 [19.10.2007]

KRASNOLUCKAJA N.T.: Osobaja ekonomičeskaja zona, Blagosvet-V,2004, str.119, ISBN: 5-85873-133-3

KUNAKOV D.A: Organizacija upravljenija i osobnosti funkcionirovanija osobych ekonomičeskich zon (mežunarodnyj opyt i rossijskaja praktika),magisterskaja rabota studenta fakulteta vneshnetorgovogo menedzhmenta Rossijskoj akademii vneshnej trgovli,Moskva,2007, dostupne na: <http://www.rosez.ru/science.html>

MATOUSKOVÁ, Zdenka a kol.: Úvod do prostorové ekonomiky, 1. vydání, Praha, Vysoká škola ekonomická,1992, str.112, ISBN 80-7079-506-9

MENG Guangwen: The Theory and Practice of Free Economic Zones: A Case Study of Tianjin, People's Republic of China (on-line), Ph.D. dissertation, Ruprecht-Karls University of Heidelberg, Germany, 2003, str.218, dostupné na: deposit.ddb.de/cgi-bin/dokserv?idn=966590376&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=966590376.pdf

Oficiální internetové stránky Federální agentury správy zvláštních ekonomických zón, dostupné na: <http://www.rosuez>

PAVLOV P.V.:Osobyje ekonomičeskie zony kak institucionalnyje instrumenty vklučeniya Rossii v globaliziruešeesja mirovoje chozjajstvo, dissertacija na soiskaniye učenoj stepeni doktora ekonomčeskich nauk, Rostov-na-Donu,2006, dostupne na: <http://www.rosez.ru/science.html>

Pervyj lipetskij informáčnij portál: <http://www.lipetsk.ru/>

Ruské Zvláštní ekonomické zóny, dostupné na: <http://www.rosez.ru/>

RYBAKOV S.A, Orlova N.A.:Osobyje ekonomičeskie zony v Rossii.Nalogovyje lgoty a preimušestva,Vershina,2006, str.243, ISBN: 5-9626-0159-9

PONOMARJEV V.: Prijemušestva i nedostatki rossijskich OEZ v ich tekušej realizacii,dostupné na: <http://vladislav-ponomarev.moikrug.ru/blog/150696879/>

ZIMENKOV R.I.: Svobodnyje ekonomičeskije zony, Juniti, 2005, str.223, ISBN: 5-238-00930-5